



ANKARA ÜNİVERSİTESİ

ZİRAAT FAKÜLTESİ

PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ



Konu:14.YÜZYIL BEYLİKLER DÖNEMİ MİMARİSİ

Giriş

- İran üzerinden geçerek Batı Anadolu'ya yerleşen Türk boyların dan bir bölümü 13. yüzyıl sonlarında Batı Anadolu'ya yerleşip başlarındaki beylerin adları ile anılan Beylikler kurmuşlardır.
- İran ve Anadolu'dan geçişleri sırasında anıtsal bir İslam Mimarisi ile karşılaşan, yerleştikleri topraklarda da gelişmiş, zengin mimari gelenekler bulan Türkler yapılarında, bu iki farklı kültüre ait yapım tekniklerini bazen doğrudan, bazen birleştirerek bir arada uygulamışlar,giderek yeni biçimler ve öğeler geliştirmişlerdir.
- Beylikler Devri Mimarisi olarak da anılan bu devir mimarisi, gelişme sürecini 16. yüzyılda tamamlayan Klasik Osmanlı Mimarisi 'nin de kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

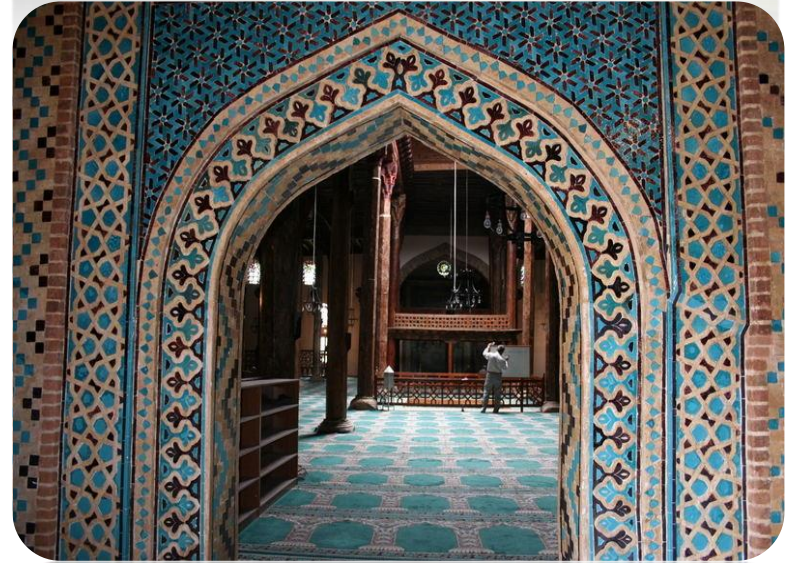
ÖNEMİ

- Beylikler dönemi mimarisi, Selçuklu ile Osmanlı mimarileri arasında bir köprü oluşturmaktadır.
- Bu dönemde bir yandan Selçuklu özellikleri sürmüştü, öte yandan Osmanlı mimarisinden de etkiler alınmıştır.
- Beylikler dönemi sanatı ayrıca, kısa bir zaman içinde imparatorluk sanatına yükselmiş olan Osmanlı mimarisinin oluşumuna da katkıda bulunmuştur.

- Anadolu'da ilk kurulan beyliklerden biri olan Eşrefoğlu Beyliği, Beyşehir ve yöresinde egemen olmuştur.
- Beyşehir'de Eşrefoğlu Süleyman Bey tarafından yaptırılmış olan cami (1297-99), Selçuklu dönemindeki ağaç direkli camilerin özelliğini sürdüren önemli bir yapıdır.



Dikdörtgen planlı bu camide, Mihrap yönüne dikey uzanan yedi neften oluşur.Kapının, Selçuklu portallerini anımsatan görkemli bir görüntüsü vardır. Camiye, mihrap yönüne doğru geçit veren, tamamen sırlı tuğla ve mozaik çini kaplı bir kapıdan girilir.





- Bir başka beylik de Birgi, Tire ve Selçuk yöresinde egemenlik kurmuş olan Aydın-oğulları'dır. Bu beyliğin önemli yapılarından biri Birgi Ulu Camii'dir. Aydınoğlu Mehmed Bey tarafından 1312'de yaptırılan cami, mihraba dik uzanan beş nefi ve mihrap önündeki kubbesi ile Selçuklu dönemi plan özelliğini sürdürmektedir.



- Milas'daki Firuz Bey Camii, planıyla ilk dönem Osmanlı mimarisinin önemli bir tipini sunar. Bu plan tipi, "Zaviyeli camiler" olarak adlandırılmaktadır. Firuz Bey Camii, kalın payelerin taşıdığı zikzak yivli sivri kemerli cephesi ve giriş bölümünün üzerindeki kubbesiyle hareketli bir cephe düzeni sunar. Görkemli bir mihrabın bulunduğu asıl ibadet mekanının üstü ise, dekoratif tromplu bir kubbe ile örtülüdür.



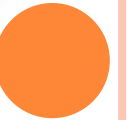
Niğde'deki Ak Medrese (1409) ise iki katlı ve iki eyvanlı bir yapıdır. Cephe düzeni açısından Selçuklu döneminden ayrılan özelliklere sahiptir. Yuvarlak pencereler ve çifte kaş kemerlerle dışarıya açılan ikinci katı, Osmanlıların Bursa'daki Hüdavendigâr Camii ile benzerlikler gösterir. Bu cephedeki dışarıya taşkın yüksek portal, mukarnaslı kavsarayı çevreleyen büyük kaş kemer, birer yenilik olarak ortaya çıkar.



- **Karamanoğullarının yaptırdığı Karaman'daki Hatuniye Medresesi.**



○ **Hatuniye Camii minyatürü.(İstanbul)**





Vacidiye (Demirkapı) Medresesi.(Kütahya)



- Menteşeliler medrese mimarisinde de yenilikler getirmişlerdir. Peçin’de Ahmet Gazi tarafından 1375’te yaptırılmış olan medrese, dikdörtgen biçimli avlusunun çevresindeki düz tonozlu on hücreli ve büyük eyvanın yerini alan, üstü kubbe ile örtülü mekanı ile değişik bir plan gösterir. Ana eyvanın kubbe ile örtülmesi, daha sonra Osmanlı mimarisinde rastlanacak bir yeniliktir. Avluya açılan eyvan kemerinin köşe dolgularında ise bayrak tutan bir aslan kabartması olan taş levhalar yer almaktadır. Sağ taraftaki aslanın tuttuğu bayrakta Ahmet Gazi’nin adı yazılıdır. Medresenin ana cephesi iç içe oturtulmuş kemer sıralarıyla Gotik bir etki uyandırır.



Eđirdir'deki Dündar Bey Medresesi



Gazi Süleyman Paşa Camisi (Safranbolu)





- **İsa Bey Camii (Selçuk).**



- **İsa Bey Camii minyatürü (İstanbul).**



Manisa Ulu Camii





- Dulkadıroğullarının medreselerinden biri Maraş'taki Taş Medrese'dir. Yapı asimetrik planıyla Memlük medreselerine yakınlık göstermektedir. Ana eyvanın yerini ortada kubbe, yanlarda dar tonozlarla örtülü mescit almıştır. Avlunun batısında tonozla örtülü üç küçük oda, bunların karışsında da sonradan eklenmiş tonozlu bir mekana bitişik olan türbe yer alır.





- Karakoyunlu mezar yapıları Selçuklu dönemi kümbet mimarisini sürdürmüştür. En önemli örneklerden biri Gevaş'taki 1385 tarihli Halime Hatun Kümbeti'dir. Sekizgen bir gövde üzerine piramidal çatıyla örtülüdür.



○ İlhanlıların gerek Anadolu'daki egemenlikleri sırasında, gerek 1335'teki parçalanmalarından sonra bazı Türkmen beylikleri ortaya çıkmış ve devlet niteliği taşıyan topluluklar kurmuşlardır. Bunlara ait yapılar arasında Anadolu Türk mimarisinde form açısından tek örnek olarak kalanlara da rastlanmaktadır. Kırşehir'deki Aşık Paşa Türbesi bunlardan biridir. Bu türbe, Sivas ve Kayseri yöresinde Uygur Türklerinin kurduğu Ertenalı Beyliği'nin bir yapısıdır. Ertenalılar özellikle mezar anıtı mimarisine yenilik getirmişlerdir. 1322 tarihli yapının tümüyle mermer kaplı asimetrik uzun cephesinde portal yana alınmıştır. Ayrıca yüksek kasnaklı kubbe ile örtülü türbe mekanı ile Selçuklu mezar yapılarından ayrılan bir üslup sunar. Dar ve uzun portal nişi ise istiridye kabuğu biçiminde sonlanır.



Kaynakça

- 1. <http://www.istanbul.edu.tr>
- 2. <https://tr.wikipedia.org>
- 3. Batı Anadolu 14. Yüzyıl Beylikler Mimarisinde Yapım Teknikleri